

Opisal je tudi „Ribniško dolino“, objavil „Krščanski nauk“, „Zgodbe sv. pisma za ljudske šole“ ter več molitvenikov in koristnih knjižic.

A. Zupančič.

(Glej 25. berilno vajo: „Najboljši kažipot“.)

Anton Zupančič je duhovnik in profesor bogoslovja v Ljubljani. Pisal je v Janežičev „Glasnik“, in tudi v „Cvetniku“ nahajamo nekaj sestavkov njegovih. Tudi pričujoča berilna vaja je bila svoj čas užé natisnjena v „Cvetniku“. Zeló imenitno delo Zupančičevo je tudi „Duhovno Pastirstvo“, knjiga, katero je spisal v porabo slovenskim duhovnom.

J. vitez Gebell-Ennsburški.

(Glej 38. berilno vajo: „Kranjskeje deželi“.)

Dvorni svetovalec vitez Gebell se je rodil v 7. dan aprila 1817. l. v Gradci na Štajerskem. Ta gospod je sicer Nemec, vendar priučil si je užé toliko slovenščine, da je v nekdanjem „Glasniku“ zapel slovensko pesen! Služil je prej v Celovci, kjer mu je bil učitelj slovenščine blagi pokojni Anton Janežič. (Dalje prihodnjič.)

Iz šole za šolo.

Naloge v izobražbo prostih stavkov.

(Sestavil **Fran Jamšek.**)

„Zrno do zrna pogača,
Kamen do kamna palača.“

Ako Ti, mili mi tovariš, naloge in vaje v slovniških in spisovnih učnih ali pomožnih knjigah za spodnjo in srednjo stopnjo*) leto za letom znabiti ne zadostujejo — mladina ljubi premeno, — pa zbiraj k svojim drobtinam in krhljem one liste že 25. leto potujočega, možato-značajnega „Učiteljskega Tovariša“ našega, ki bodo take in enake drobtinice iz mojega skromnega pisala prinašali, da jih konečno, ako bi se Ti vredno zdelo, sešiješ, ter kot „priročni sešitek“ v svojo šolsko miznico za „suhoparne čase“ shraniš. Vsak tovariš s takim priročnikom naj si potem nabrano tvarino za svoj pouk ali za vajo, ali v ponovilo poljubno priredi, kakor mu namreč pri poučevanju najbolje ugaja; naj si jo, ker ni vse za vse, ali po svoje razširi, ali skrči, ali pa celó in celó v miznici pustí.

Učeni gospod Šuman rabi sicer v „Skladnji“ svoje „Slovenske slovnice“ sledeče izraze: stav za stavek, podmet za osebek, poved za dopovedek, sklepni glagol za vezilo (kopulo), pridev za prilastek, predmet za dopolnilo, prislovijske za določilo, oblečen stav za razširjeni stavek, sostavije za zloženi stavek; pa ker se še v šolskih knjigah ne nahajajo, se tudi v teh nalogah ni moglo na nje ozirati. Vsekako pa bi bilo želeti enakih terminov po vseh závodih, kjer se učí slovenska slovnica. Ko bi se tudi v malenkostih skoraj zedinili strokovnjaki! — Pa zadosti o tem; zdaj pa kar k stvari samej, — z drobtinicami na dan!

Naloge.

I.

Napišite k sledečim trditnim in nikalnim osebkom (podmetom) primerne dopovedke (povede) na vprašanje: kdo ali kaj je, ali kdo ali kaj ni oseba ali reč!

*) Na višjej stopnji rabilo se bo odslej za ona dva predmeta že težko pričakovana „Slovenska slovnica“ Končnikova, v kateri je gradiva najboljsega na izbiro. Pis.

1.

Hiša *) —. Oče so —. Mati so —. Hlapec —. Dekla ni —. Kuhinja —. Dimnik —. Sol —. Drva so —. Sekira ni —. Soba —. Strop —. Zibeljka ni —. Tičnica ni —. Kanarček ni —. Kolovrat —. Citre so —. Srajca —. Čevlji so —. Klobuk —. Dežobran (marela) —. Kruh —. Nož —. Kupica —. Voda —. Studenec ni —. Puška —. Petrolej —. Mačka —. Vzpomlad —. Vrt ni —. Hruševo drevo (hruška) —. Lipa —. Bezeg —. Solata —. Grah —. Pasji petršilj —. Marjetica (tratnica, ledinčica) —. Podlesk —. Žitnica ni —. Pšenica —. Zelje —. Hlev —. Svinja ni —. Krava —. Konj —. Kunec ni —. Pes —. Petelin —. Lisica —. Jástreb —. Kos —. Sosed ni —. Sosea —. Plug —. Cerkev —. G. župnik so —. Šola —. Angelj —. Bog —.

I z v o d.

Hiša je poslopje. Oče so gospodar. Mati so gospodinja. Hlapec je služabnik. Dekla ni gospodičina. — — — — — Boj je duh.

2.

Jaz sem —. Ti nisi —. On je —. Ona ni —. Ono je —. Kmet ni —. Berač —. Častnik ni —. Težak —. Kovač —. Slikar —. Pesnik ni —. Krčmar —. Opica ni —. Jež —. Netopir ni —. Gos —. Postrv —. Jegulja ni —. Hrošč —. Pijavka —. Jablana —. Smreka —. Solitar —. Železo —. Oblič —. Samokres —. Cekin —. Kupa —. Štajersko —. Kranjsko ni —. Primorsko —. Cedron —. Jordan —. Genezaret —. Emavs —. Betlehem ni —. Kalvarija —. Dunaj —. Človek —. Bahač postane —. Govoriti —. Molčati —. Lagati —. Preširen je bil —. Slomšek je bil —. Radecki je bil —. Krištof Kolumb je —. Bertold Schwarz je —. Cesarstvo ni —. Leon XIII. —. Franc Jožef I. —.

I z v o d.

Jaz sem učenec. Ti nisi učenec. — — — — — Franc Jožef I. je cesar.

3.

Midva sva —. Vidva nista —. Vedve ste —. Ona nista —. Onedve ste —. Jože **) —. Marijca —. Varučka (pêstunja) —. Klobučar —. Orgljavec —. Slovenec ni —. Jud (žid) ni —. Nedelja ni —. Rožnik (junij) —. Poletje —. Ovca —. Kamela —. Osel —. Slon —. Polh —. Volk —. Gorila ni —. Čaplja —. Slavec —. Žolna —. Krastača —. Kušar ni —. Som —. Svilni prélec —. Trakulja —. Vijolica —. Koruza (turšica) —. Detelja —. Šoja —. Mišjak —. Vinska trta —. Češplja (sliva) —. Hrast —. Apnenec —. Svinec —. Galun —. Demant —. Železnica —. Dunav —. Šiška —. Valentin Vodnik je bil —. Trst —. Nazaret ni —. Jeruzalem —. Sinaj —. Ss. Ciril in Metodij sta bila —. Dobrač —. Vezuv —. Hrvatsko —. Češko ni —. Avstrijsko-Ogersko —. Cesarjevič Rudolf —. Nadvojvoda Albreht je —. Tegethof je bil —. Taaffe je —. Evropa —. Zemlja —. Danica (venera) —. Svet —. Moliti je —. Delati ni —. Odpustiti je —.

*) Povsod, kjer je vezilo izpuščeno, naj se nadomesti sè sklepčnim glagolom „je“!

**) Na mesto izpuščenega vezila (kopule) zapiši besedico „je“! Pis.

I z v o d.

Midva sva učenca. Vidva nista učenca. — — — — Odpustiti je velikodušnost.

4.

(Višji vkupini v ponovilo.)

Mi smo —. Me nismo —. Vi niste —. Ve ste —. Oni so —. One niso —. Evropljani niso —. Azija —. Izlandija —. Italija —. Kavkaz —. Dardanele —. Panama —. Etna —. Montblanc —. Kitajsko —. Francija —. Volga —. Nil ni —. Balkan —. Mohamed je bil —. Slovenci so —. Rim —. Rimska cesta ni —. Solnce je —. Zemlja —. Luna —. Blisk —. Toplomer —. Zrak —. Kri ni —. Beseda ni —. Duša ni —. Domoljubje je —. Junaštvo je —. Mumije so —. Salomon je bil —. Cir je bil —. Solon je bil —. Aleksander Veliki je bil —. Efižalt je bil —. Dijoklecjan je bil —. Atila je bil —. Rudolf Habsburški je bil —. Janez Sobieski je bil —. Marija Terezija je bila —. Napoleon I. je bil —. Grof Jelatič je bil —. Miramare je —. Pulj je —. Življenje je —. Smrt —. Mladost —. Pozdravljati je —. Odzdravljati —. Sveta vera je —.

I z v o d.

Mi smo državljani. Me nismo mohamedanke. — — — — Sveta vera je prava luč.

II.

Postavi k spodnjim trdilnim in nikalnim dopovedkom (povédom) primerne osebe (podmete)!

1.

— sem učenec. — nisi Italjan. — je pastirček. — je pěstunja. — je dete. — je poslopje. — je del cerkve. — je del naše hiše. — je del izbe (sobe). — je nebeška luč. — je svečava. — je pohištvo. — je posoda. — je kuhinjska reč. — je šolska priprava. — je učilo. — je mizno orodje. — je orodje. — je kmetijsko orodje. — je orožje. — ni igrača. — je pisalo. — so obuvalo. — je oblačilo. — je pokrivalo. — je shramba. — denar. — mera. — bolezen. — zdravilo. — govedo. — je domača žival. — hostna žival. — koristni ptič. — škodljivec. — strupena rastlina. — je pijača. — živež. — sadje. — ni drevo. — je vrtno drevo. — je gozdno drevo. — je cvetica. — žito. — sočivje. — je peti dan. — potok. — je vas. — ni mesto. — hrib. — je božja pot. — krojač. — čevljar.

Dovršitev.

Jaz sem učenec. Ti nisi Italjan. On je pastirček. — — — Čevljar je rokodelec.

2.

— nisva tržana. — sve vaščanki. — sta meščana. — niste branjevki. — nista domačina. — ste perici. (Priimek.) — je dijak. — je vojak. — župan. — so župnik. — je ponočni čuvaj. — je orožnik. — gasilni stroj. — reka. — gora. — planina. — dolina. — sesavec. — kopitovec. — glódavec. — prežvekovalec. — ni ptič. dvoživka. — riba. — koristna žuželka. — škodljiva žuželka. — je cvetica. — je listovec. — iglovec. — grm. — ni kuhinjska sol. — je kovina. — je kamen. — je veletok. — otok. — polotok. — del zemlje. — premičnica. — ni čarovnija (vraža).

— ni resnica. — je strupena goba. — je izumetelj. — ni truplo. — vojvodina. — ni cesarstvo. — je vladar. — je kralj vseh kraljev.

Dovršitev.

Midva nisva tržana. Medve sve vaščanki. Vidva sta meščana. — — — Bog je kralj vseh kraljev. (Dalje prih.)

D o p i s i.

Z Goriškega. (Oznanilo veleslavnega c. k. dež. šol. sveta za Goriško in Gradiško v Trstu v dan 3. jan. 1885. l.) — Z ozirom na nalezljive bolezni, ki v Primorju užé več časa razsajajo, in da se širjenje teh v šolah, kolikor je mogoče, odvrne, razposlal je veleslavni c. k. dež. šol. svet v tem mesecu po slavnem c. k. okr. šol. svetu Sežanskem vsem šolskim vodstvom na Krasu zakonik in ukaz visokega c. k. ministerstva za uk in bogočastje (v porazumu z visokim c. k. ministerstvom notranjih zadev), ki se glasi tako-le:

»Da se razširjanje nalezljivih bolezni v šolah, kolikor je mogoče, odvrne, izdaje c. k. deželni šolski svet v prilogi A od c. k. ministerstva za uk in bogočastje v porazumu s c. k. ministerstvom notranjih zadev, z razpisom od 25. junija 1884. l., štev. 9559., potrjeni ukaz, ki se razglaša, da se bode po njem primerno ravnalo.«

C. k. namestnik *Pretis* s. r.

Priloga A. Ukaz o zaviranju nalezljivih bolezni v šolah.

1. Šolski vodja je dolžan zdravstveno stanje njegovemu vodstvu izročene šolske mladine z največo skrbnostjo nadzorovati in v ta namen tudi podložno učiteljstvo primorati, da mu koj naznani vsak slučaj bolezni v šoli.

2. Vsak učenec, ki na nalezljive bolezni »garje, kužno unetje oces, kože, ruske, osepnice, oslovski kašelj, davica (difteritis)« trpi, mora se toliko časa od obiskovanja šole odstraniti, dokler se z zdravniškim spričevalom ne dokaže, da zopetno obiskovanje šole drugim učencem ne škoduje.

3. Učenci in učiteljstvo, ki z osebo na kozah ali ruskah, davici in vročnici bolno v isti družini stanujejo, ali drugače v zvezi, ki bi lahko nalezljivo bolezen razširila, stojé ali so v zadnjem času stali, ne smejo toliko časa v šolo priti, dokler ni od zdravniške strani potrjeno, da ni nalezljive nevarnosti za šolsko mladino.

4. Šolski vodja je dolžan obolenje učenca na boleznih, pod 2 zaznamovanih, o katerem zvé, koj županstvu (magistratu) naznaniiti, čigar naloga je, brez odloga primerne naredbe ukreniti, in če se tiče ljudskih in meščanskih šol, ob enem tudi okrajnej šolskej gosposki v eventualno daljno postopanje poročati.

Na drugej strani so dolžni praktični zdravniki vsak dogodek nalezljive bolezni v družinah, kjer so šolo obiskujoči otroci, koj naznaniiti dotičnim šolskim vodjam, da slednji take učence za časa odstranijo.

5. Ako bi se po zdravniškem izreku kužne bolezni mej šolsko mladino enega kraja na nevaren način množile, ali epidemične (nalezljive) postale, more krajni šolski svet v porazumenji s kompetentno (pristojno) zdravstveno oblastjo, po okoljščinah pri ljudskih in meščanskih šolah z dovoljenjem okrajne šolske gosposke pri drugih neposrednemu nadzorstvu deželnega šolskega sveta podložnih šolah njih vodstvo z dovoljenjem deželnega šolskega sveta zaukazati, da se posamezni razredi ali vsa šola zaprè.

6. Šolski vodja je dalje dolžan na to paziti, ali niso mej prebivalci šolskega poslopja samega slučaji nalezljivih bolezni gori zaznamovane vrste.

Posebno naj se v šolskem poslopiju stanujoči služabniki strogo primorajo, vsak slučaj tacega obolenja pri njih domačih koj šolskemu vodji naznaniiti. V vsakem teh slučajev mora vodja v porazumenji s kompetentnim zdravstvenim uradnikom brž storiti, kar je treba, da se dotični bolniki iz hiše odstranijo in daljno razširjenje nalezljive bolezni mej šolsko mladino, brž ko je mogoče, zabrani. Če odstranjenje dotičnega bolnika iz šolskega poslopja po zdravniškem izreku ni pripuščeno, in če se tudi na drug način ne more izvršiti osamljenje obiskovalcev šole od doma bolezni, mora se šola nemudoma zapreti z istočasnim poročilom na okrajno šolsko gosposko, oziroma na deželni šolski svet v poznejše odobrenje. Šola se mora, predno se odprè, skrbno razkužiti (desinficirati), kar ima županstvo (magistrat) ukreniti, kakor zdravnik zaukaže.

Sredstva za razkuženje (desinficiranje) se morajo dobro hraniti, da se ne zamenjajo ali zlorabijo, in da jih otroci ne morejo doseči.